

Dictàmens del CAC

1/98

Sobre la diferència de nivell acústic entre la programació i la publicitat en televisió

Antecedents:

La diferència del nivell de so entre la programació i la publicitat que el ciutadà percep en televisió és una problemàtica recurrent en la premsa. Molts telespectadors han expressat en els diferents mitjans de comunicació el seu malestar pel que consideren un augment injustificat del volum del so de la publicitat, qüestió que també ha estat objecte de consulta al Consell de l'Audiovisual de Catalunya.

El Consell de l'Audiovisual de Catalunya, en la sessió del dia 27 d'abril de 1998, va acordar encarregar un estudi tècnic en el qual s'analitzés la realitat de les diferències de so entre els diversos gèneres de programes de televisió en relació amb la publicitat, les possibles causes de les molèsties que afecten els telespectadors i les vies de solució. L'estudi s'ha realitzat amb referència a la televisió analògica per via hertziana.

L'estudi es fonamenta en dades obtingudes en els mesos de juny, juliol, agost i setembre de 1998, mitjançant mesures de nivell acústic, referents a l'àudio emès per les cadenes hertziànes estatals i autonòmiques que es veuen en el conjunt del territori de Catalunya.

Aquest estudi contempla els paràmetres següents:

- Nivell equivalent (Leq): és la mitjana del nivell de senyal de so obtingut durant el temps d'anàlisi (típicament 10 minuts). Ens dona una idea del valor mitjà. Així, un nivell de - 6,7 dB és més alt que un nivell de - 10 dB, referits a un nivell màxim de 0 dB.
- Dinàmica del so (Leq10-Leq90): reflecteix la distància o el desnivell que hi ha entre els valors mínims de senyal (L90) i els valors màxims (L10). Es descompten el 10 % dels senyals més alts i el 10 % dels senyals més baixos.
- Compressió del so: sistema necessari per a la reducció de la dinàmica del so que consisteix en l'elevació dels nivells de senyal més baixos i l'acostament als més alts. Com més alta és la compressió, més nivell de so percep l'oïda humana. El procés invers s'anomena expansió.
- Control de qualitat del so: Sistema tècnic que iguala els valors de l'amplitud de senyal, evitant desnivells excessius dins el mateix programa, o entre programes.

L'estudi estructura la mostra en quatre bandes horàries (matinal, migdia, tarda i vespre) per a quatre categories de programes (publicitat, producció pròpia en directe, teleinformatius diaris i pel·lícules, documentals o telesèries). Per a cada cadena, i amb aquests paràmetres, s'han pres mostres de 10 minuts per franja i tipologia de programes, i per a cada una de les set cadenes generalistes que es veuen a Catalunya, la qual cosa fa que s'hagin analitzat 2.240 minuts. Tècnicament, l'analitzador de nivell de soroll ha pres una mostra cada 0,1 segons. Amb aquests paràmetres s'estima que l'estudi aconsegueix la seva primera finalitat, que és la detecció del problema de manera objectiva, més enllà de les apreciacions mateixes del televident, i la diagnosi de la seva solució. Tanmateix, no es pot atribuir a l'estudi, atès el caràcter i la quantitat de les dades analitzades, una fiabilitat estadística absoluta, sinó més aviat un caràcter demostratiu.

Els resultats de l'estudi, en aquesta línia de diagnosi d'un problema socialment percebut com a tal, reflecteixen el següent:

- 1** Totes les cadenes analitzades respecten els límits superiors de nivell del so establerts per la normativa internacional (normes CCIR). Malgrat això, és evident que les molèsties són sentides com a tals.
- 2** En general, els programes amb un nivell de senyal més elevat són els noticiaris, seguits de molt a prop pels anuncis. En tercer lloc, els programes de producció pròpia (directes), i, finalment, les pel·lícules.
- 3** Hi ha un desnivell objectiu entre el volum de la programació i el volum de la publicitat, que en el conjunt de les cadenes i en el cas de més desnivell (entre pel·lícules i publicitat) es pot situar al voltant del 30 %. Les causes són la més alta compressió de la publicitat respecte de la resta de la programació, fet atribuïble a l'esforç de la producció dels espots per aconseguir una atenció més alta del televident. Podria recomanar-se als productors de cintes publicitàries que rebaixessin els nivells de compressió dels màsters publicitaris per tal d'assimilar-los als nivells de la programació, però aquesta recomanació seria ineficaç per la raó esmentada. D'altra banda, el procés d'expansió del so, és a dir, el contrari a la compressió, no té una solució tècnica senzilla amb els sistemes de televisió actuals, per la qual cosa tampoc no es pot emprar aquesta mesura per part de les emissores de televisió.
- 4** En totes les cadenes, excepte les dues de TVC, s'hi aprecien, a més a més, canvis sobtats de volum en el transcurs d'un mateix programa, segons el moment argumental de què es tracti, com també pics màxims de so que s'elevin molt per sobre de la mitjana del mateix programa. Igualment s'observen diferències notables de volum entre diferents programes d'una mateixa cadena. Aquest fenomen és degut a un deficient control de la qualitat del so, defecte que es pot esmenar tècnicament amb els mitjans adequats.

Una vegada detectades tècnicament les causes que produeixen en el telespectador les molèsties que són motiu de queixa, la solució que s'apunta en l'estudi és augmentar la compressió de la programació, excepte la publicitat, abans de ser emesa per antena. Aquesta acció pretén minimitzar els desnivells de so entre la publicitat i els programes. Això no obstant, per tal d'obtenir uns valors de sonoritat equilibrats entre programes, seria necessari realitzar prèviament per part de cada cadena un estudi exhaustiu sobre la distribució estadística dels diferents tipus de programes, llevat de la publicitat, i a partir dels resultats de l'estudi, predeterminar uns nivells per al procés de maximització òptims.

Cal destacar que aquest procés de compressió s'aplica sempre en qualsevol producció musical, excepte en música clàssica.

Per poder emetre un senyal d'àudio per televisió, es realitza un procés de compressió del senyal de so per adequar-lo a la dinàmica del canal de transmissió. Les limitacions tècniques de la televisió actual fan imprescindible aquest procés, sense que això comporti un perjudici als drets d'autor. La mateixa Llei de Propietat Intel·lectual, a l'article 92.2, paràgraf segon, contempla aquest cas i disposa: «En los contratos de producción de obras audiovisuales destinadas esencialmente a la comunicación pública a través de la radiodifusión, se presumirá concedida por los autores, salvo estipulación en contrario, la autorización para realizar en la forma de emisión de la obra las modificaciones estrictamente exigidas por el modo de programación del medio, sin perjuicio, en todo caso, del derecho reconocido en el apartado 4º del artículo 14».

En aquest sentit, la propietat intel·lectual de les obres artístiques i les produccions audiovisuals queden preservades en el moment que s'admet la necessitat que la seva difusió per televisió sigui sotmesa a un inevitable procés de compressió del senyal de so, per adequar-la a la dinàmica del canal de transmissió. Es tractaria, doncs, d'augmentar la sonoritat dins uns valors predeterminats que no comportin una disminució de la qualitat de l'obra que percebi el telespectador, en salvaguarda dels drets d'autor. Trobar aquest equilibri

és funció dels tècnics de so de cada emissora, després d'analitzar la distribució dels diferents tipus de programes –llevat, naturalment, de la publicitat– per mitjà d'un estudi estadístic exhaustiu.

Una vegada s'hagi establert aquest equilibri, el procés de maximització –que, remarquem, és ineludible de realitzar en alguna mesura en el senyal de televisió– no pot de cap manera alterar el contingut freqüencial del senyal ni comportar cap perjudici als legítims drets d'autor.

Per tot això, d'acord amb les solucions apuntades a l'estudi tècnic de referència, el Consell de l'Audiovisual de Catalunya (CAC) formula les següents

Conclusions:

- 1** Es recomana a les televisions suprimir els desnivells sensibles de so en el transcurs del mateix programa o entre diferents programes, ja que aquests desnivells són especialment molestos per als telespectadors.
- 2** Es recomana a les televisions que, amb caràcter d'urgència, prenguin les mesures tècniques necessàries per tal de minimitzar el màxim possible els desnivells de so entre la publicitat i la resta de la programació. En especial es demana a les televisions que contemplin la viabilitat d'aplicar la solució tècnica apuntada en l'estudi de referència, és a dir, que quan es realitzi el necessari procés de compressió de senyal de so de productes audiovisuals per adequar-los a la dinàmica del canal de transmissió, augmentin la compressió dins uns valors predeterminats amb la finalitat de minimitzar els desnivells entre la publicitat i la programació. Aquesta solució tècnica no ha de comportar una disminució de la qualitat de so que afecti els drets d'autor, ja que un augment de la sonoritat dins uns valors prèviament establerts, no pot comportar cap modificació, perceptible pels telespectadors, de la qualitat acústica de so que actualment pot oferir un canal de televisió.
- 3** El CAC manifesta la seva voluntat d'encarregar un segon estudi que incorpori una mostra molt més àmplia de segments de programació i publicitat, i que contempli alhora el problema plantejat, també des de la vessant de la televisió que emet pel sistema digital.

2/98

Sobre els valors a la programació infantil en els programes d'animació.

Antecedents:

Avui dia hi ha una gran preocupació social pels continguts de la programació infantil. Molts autors, partint dels resultats de nombrosos estudis, defensen l'impacte que les imatges televisives exerceixen sobre els menors d'edat i, malgrat que les opinions dels experts són sovint oposades pel que fa a la direcció o al sentit que pren aquesta influència, sí que hi ha un ampli consens en el fet que el que es veu per televisió té efectes en les creences, opinions o actituds de la població infantil.

L'any 1993, es va signar un conveni d'autoregulació de les cadenes de televisió en relació amb determinats continguts de la seva programació referits a la protecció de la infància i la joventut, propiciat pel Ministeri d'Educació i Ciència (MEC) i els Departaments d'Ensenyament de les diferents comunitats autònomes. En aquest conveni es donaven les recomanacions següents:

Les cadenes de televisió

Primer Declaren la seva voluntat d'afavorir, especialment en la programació dirigida al públic infantil i juvenil, els valors de respecte a la persona, de tolerància, solidaritat, pau i democràcia, en el marc establert per la Constitució Espanyola.

Segon Acorden afavorir, mitjançant el medi televisiu, la difusió de valors educatius

i formatius, cultivant el potencial formatiu de la televisió, sense perjudici d'altres funcions que té el mitjà televisiu.

Tercer Així mateix, declaren la seva voluntat d'evitar la difusió de missatges susceptibles de vulnerar de manera perjudicial els valors de protecció a la infància i a la joventut, especialment en relació amb:

a: La violència gratuïta ofensiva envers les persones, la presència de la qual s'evitarà quan contingui una crueltat traumatitzant per al públic infantil i juvenil.

b: La discriminació per qualsevol motiu, per la qual cosa s'evitarà la difusió de missatges que atemptin contra la dignitat de les persones o que impliquin discriminació i despreci per raó del seu color, raça, sexe, religió o ideologia.

c: Respecte al consum, s'evitarà la incitació, directa o indirecta, al consum de tabac, alcohol i drogues.

d: S'evitaran, en els programes propis d'audiència infantil, les escenes d'explícit contingut sexual que no tinguin un valor educatiu i/o informatiu, i que puguin afectar seriosament la sensibilitat dels infants i joves.

e: S'exclourà el llenguatge groller o indecent, i també l'ús deliberadament incorrecte de la llengua.

La Llei d'Ordenació General del Sistema Educatiu (LOGSE), en el títol preliminar recull els objectius següents:

Article 1

b: La formació en el respecte dels drets i llibertats fonamentals, i en l'exercici de la tolerància i de la llibertat dintre dels principis democràtics de convivència.

g: La formació per a la pau, la cooperació i la solidaritat entre els pobles.

Article 2

c: L'efectiva igualtat de drets entre els sexes, el rebuig a qualsevol tipus de discriminació i el respecte a totes les cultures.

d: El desenvolupament de les capacitats creatives i de l'esperit crític.

e: El foment dels hàbits de comportament democràtic.

k: La formació en el respecte del medi ambient.

Durant l'any 1997, a la seu del Consell de l'Audiovisual de Catalunya (CAC), es va formar un grup de treball d'infants i joves, amb la representació de la UB-Institut de Ciències de l'Educació, la Societat Catalana de Pediatria, l'associació Telespectadors Associats de Catalunya, la Direcció General d'Atenció a la Infància i el Grup d'Entitats Catalanes, amb l'objectiu d'analitzar les programacions infantils emeses per televisió. L'esmentat grup va confeccionar una llista de valors i contravalors que s'haurien de tenir en compte en les programacions infantils, d'acord amb el conveni del MEC i la LOGSE.

En la seva reunió plenària del dia 12 de gener de 1998, el Consell va acordar la realització d'un estudi sobre els programes d'animació que s'emeten a totes les cadenes que es reben a Catalunya. La tria de la franja horària es va fer en funció de l'horari escolar i d'acord amb la directiva europea i la seva transposició a l'ordenament de l'Estat Espanyol (Llei 25/1994).

La metodologia emprada ha estat especialment dissenyada per a aquesta investigació, per la qual cosa, la seva validació o no, com a mètode correcte d'anàlisi, té especial importància. En aquest sentit, tant el grup de treball com el Consell han arribat a la conclusió que, malgrat les dificultats d'objectivització, inherents a l'anàlisi de la representació de missatges, la metodologia de recollida de dades ha confirmat la seva capacitat operativa. D'altra banda, la categorització de valors i contravalors, tot i que es pot considerar globalment acceptable, ha demostrat una eficàcia contradictòria.

D'acord amb l'estudi realitzat, el CAC formula les següents

Conclusions:

Primer Des d'una perspectiva educativa i tenint en compte que la televisió és un element important en la socialització dels infants i joves, cal potenciar la incorporació de produccions europees de dibuixos animats a les programacions infantils de les televisions generalistes, i també en els canals infantils especialitzats, ja que les sèries d'animació europea contenen una càrrega més important de valors que de contravalors.

Segon D'acord amb la LOGSE, l'objectiu primer i fonamental de l'educació és proporcionar als nens i nenes una formació plena que els permeti conformar la seva identitat pròpia i essencial, com també construir una concepció de la realitat que n'integri alhora el coneixement i la valoració ètica i moral. Aquesta formació plena ha d'anar dirigida al desenvolupament de les capacitats per exercir, de manera crítica i en una societat axiològicament plural, la llibertat, la tolerància i la solidaritat, per la qual cosa, aconsellem que es tinguin en compte aquests valors en les programacions infantils. L'escola educa seguint uns paràmetres i les televisions, a més a més d'entretenir, haurien d'educar i formar, si més no, en la mateixa línia.

Tercer.. A la mostra analitzada es denota una manca de representació de valors com ara la promoció d'hàbits o actituds saludables, la formació sexual, l'enriquiment del llenguatge verbal, el foment d'actituds antisexistes i antiracistes. Per tant, es considera oportú la potenciació d'aquests valors dins de les sèries de dibuixos animats.

Quart Cal que els programadors de la televisió infantil tinguin en compte, a l'hora de triar sèries de dibuixos animats en les quals la resolució dels conflictes se soluciona exclusivament mitjançant la violència (per una bona causa, en defensa pròpia...), que incorporin altres sistemes per solucionar els conflictes fonamentats en el diàleg, la consideració de les raons de l'altre i la tolerància.

Cinquè Les sèries de dibuixos animats contenen una gran càrrega de discriminació per raó del gènere. La forma amb què es representen aquests contravalors és molt més subtil que en uns altres valors analitzats, però la seva captació és més assequible als infants per la projecció de rols que implica en el món real.

Sisè Ampliar l'estudi «Els valors a la programació infantil» (dibuixos animats) amb altres estudis que analitzin uns altres gèneres de la programació televisiva, susceptible de ser visionada pels infants i joves, per exemple les sèries i telesèries, i ampliar l'horari d'anàlisi de les programacions infantils i juvenils fins a les 23 h, ja que és notori que molts joves depassen ampliament la visió de la televisió fora de l'horari de protecció.

Setè Crear un grup de treball en el si del CAC, entre tots els sectors implicats: programadors, ensenyants, pares, universitats, Col·legi de Periodistes i administracions, amb la finalitat de consensuar quins serien els criteris ètics que s'haurien de contemplar en les programacions infantils i juvenils.

Vuitè. Difondre l'estudi realitzat sobre programació infantil entre sectors implicats, com ara televisions, productores, centres de recursos, Federació de Pares de Catalunya, col·legis professionals, Associació de Mestres de Rosa Sensat i associacions de consumidors i telespectadors.

Antecedents:

El Consell de l'Audiovisual de Catalunya (CAC), en la seva sessió de data 1 de desembre de 1997, va aprovar un informe tècnic (E19/97) sobre les interrupcions publicitàries a les pel·lícules (adequació a l'article 13.3 de la Llei 25/94).

L'estudi es va fer per esbrinar el grau de compliment, per part dels canals de televisió estatals i autonòmics que es veuen a Catalunya, de l'article 13.3 de la Llei 25/94, que disposa:

«Las obras audiovisuales, como largometrajes cinematográficos cuya duración programada de transmisión sea superior a cuarenta y cinco minutos, podrán ser interrumpidas una vez por cada período completo de cuarenta y cinco minutos, autorizándose otra interrupción si la duración programada de la transmisión total excede al menos en veinte minutos a dos o más períodos completos de cuarenta y cinco minutos. Estas interrupciones deberán respetar la integridad y el valor de la obra.

Se exceptúan de lo dispuesto en este número las series, seriales y emisiones de entretenimiento, sean o no infantiles, las cuales, cualquiera que sea su duración, podrán ser interrumpidas una o más veces».

Aquest article és transposició de l'article 11.3 de la Directiva 89/552/CEE, que estableix: *«La transmisión de obras audiovisuales tales como los largometrajes cinematográficos y las películas concebidas para la televisión (con exclusión de las series, seriales, emisiones de entretenimiento y documentales), cuya duración programada sea superior a cuarenta y cinco minutos, podrá ser interrumpida una vez por cada período de cuarenta y cinco minutos. Se autorizará otra interrupción si la duración programada de la transmisión total es superior en veinte minutos por lo menos a dos o más períodos completos de cuarenta y cinco minutos».*

El mateix text (amb la supressió de la frase «de la transmissió total») es manté com a article 11.3 en la modificació de la nova Directiva de Televisió sense Fronteres 97/36/CE.

Entre l'article 13.3 de la llei espanyola i l'11.3 de la Directiva no hi ha contradicció, si bé es denota l'omissió a la llei espanyola del terme «películas concebidas para la televisión» que s'inclou a la Directiva. El CAC, tenint en compte que la Directiva és font d'interpretació de les lleis de transposició i que aquestes no poden vulnerar el seu contingut, va entendre que l'omissió de les TV *movies* a la Llei 25/94 no s'havia d'entendre com una exclusió. A més, la categoria «obras audiovisuales» es troba en les dues normes jurídiques, i «los largometrajes cinematográficos y las películas concebidas para televisión» són només uns exemples del gènere «obras audiovisuales». Finalment, cal remarcar que, dins les exclusions, només es fa menció de les sèries, els serials i les emissions d'entreteniment –la Directiva hi afegeix els documentals, però en cap cas s'exclouen «las películas concebidas para televisión». En conseqüència, el CAC va realitzar l'estudi sobre el compliment de l'article 13.3 de la Llei 25/94 sobre les «obres audiovisuals», tenint en compte tant els llargmetratges cinematogràfics com les pel·lícules concebudes per a la televisió–.

Quan es van donar a conèixer els resultats de l'estudi del CAC als mitjans de comunicació, el canal de televisió Telecinco va manifestar a la premsa que l'estudi s'havia realitzat de forma errònia, ja que les «películas concebidas para televisión» no estaven compreses en els supòsits de l'article 13.3 de la Llei 25/94, i que, a aquest efecte, no s'havien de confondre les pel·lícules cinematogràfiques i els telefilms. Aquesta cadena fonamentava aquesta afirmació en el fet que a la Llei de Transposició de la Directiva de Televisió sense Fronteres (Llei 25/94) s'havien suprimit els TV-*movies*, per la qual cosa estaven exclosos del compliment de les previsions de l'article 13.3.

El CAC es va refermar en els criteris jurídics amb què havia afrontat l'estudi –consideració de les pel·lícules concebudes per a televisió com a obres audiovisuals no excloses, a les

quals els era d'aplicació les disposicions sobre talls publicitaris de l'article 13.3 de la Llei 25/94— i va ordenar als seus serveis tècnics la realització de nous estudis sota els mateixos paràmetres.

No obstant això, a fi de confirmar la seva tesi abans de donar a conèixer els nous estudis sobre talls publicitaris a les pel·lícules, va encarregar a un prestigiós bufet d'advocats especialitzat en la matèria un estudi jurídic en profunditat sobre tota aquesta qüestió. Com a resultat d'aquest encàrrec, l'esmentat gabinet jurídic ha elaborat un extens i fonamentat Dictamen Jurídic sobre l'àmbit d'aplicació de l'article 13.3 de la Llei 25/94, que confirma plenament la tesi del CAC.

Les conclusions d'aquest dictamen es transcriuen íntegrament a continuació:

«A la vista de la argumentación jurídica desarrollada a lo largo del presente Dictamen, deben sentarse las siguientes conclusiones:

a: *Que el artículo 13.3 párrafo primero debe interpretarse conforme a la letra y finalidad de las Directivas comunitarias de tv sin fronteras, y que en esa medida no puede entenderse excluidas del ámbito de aplicación de dicho artículo a las películas concebidas para televisión, por estar expresamente recogidas en las dos Directivas y ser la finalidad perseguida con ello la salvaguarda de los intereses del telespectador, que claramente se vulnerarían si no se sometiesen a las películas producidas para televisión a los límites y condiciones de publicidad establecidas en el mismo artículo.*

b: *Que tal afirmación se mantiene igualmente cuando se recurre a los criterios de interpretación del Derecho del Código Civil español, en el sentido de que atendiendo al sentido propio de las palabras del artículo en cuestión de la Ley, al contexto en el que se sitúa, a los antecedentes del mismo, y al espíritu y finalidad del mismo, la conclusión no es otra que entender incluidas en el artículo 13.3 de la Ley a las películas concebidas para televisión (de duración superior a 45 minutos y distintas a las series, seriales y emisiones de entretenimiento), y por tanto sujetas también al régimen de inserciones publicitarias que dicho artículo establece.*

Comunicándole, por tanto, al Consell de l'Audiovisual de Catalunya que:

Sí es de aplicación el artículo 13.3 párrafo primero de la Ley de tv sin fronteras a las «películas concebidas para la televisión», y que la omisión de las mismas en la redacción de tal artículo nunca ha de considerarse como una exclusión de éstas del espíritu y régimen previsto por la norma sino que ha de entenderse subsanada la misma con la interpretación de tal precepto a la luz de la letra y resultado querido y pretendido por las Directivas de tv sin fronteras (Primera y Segunda), así como con la integración de la misma con los criterios de interpretación del Derecho del Código Civil».

El Consell de l'Audiovisual de Catalunya vol fer constar que té coneixement que la supressió de «las películas concebidas para la televisión» de l'article 13.3 de la Llei 25/94 va ser fruit, en el seu moment, d'un compromís «polític» entre l'Administració espanyola i els operadors de televisió que va afavorir, per tant, els operadors en perjudici dels telespectadors, ja que les determinacions de l'article 11.3 de la Directiva tenen la finalitat de protegir els usuaris de la televisió, com es desprèn del següent paràgraf del preàmbul:

«Considerando que, para asegurar de forma completa y adecuada la protección de los intereses de los consumidores como telespectadores, es básico que la publicidad televisiva se someta a un cierto número de normas mínimas y de criterios, y que los Estados miembros tengan la facultad de fijar reglas más detalladas o más estrictas y, en determinados casos, condiciones diferentes para los organismos de radiodifusión televisiva que dependan de su competencia».

Per tot això, el Consell de l'Audiovisual de Catalunya, per unanimitat, formula la següent

Conclusió:

Única Les pel·lícules concebudes per a la televisió, també anomenades *TV movies* o telefilms, no estan exceptuades del compliment del que disposa l'article 13.3 de la Llei 25/94, de transposició de la Directiva de Televisió sense Fronteres 89/552/CEE, sobre interrupcions publicitàries de les obres audiovisuals, i s'han d'assimilar a aquest efecte al que es disposa per als llargmetratges cinematogràfics.